

Scurtă prezentare

Comuna Seleuș este o unitate administrativ-teritorială situată cu aproximație în centrul Județului Arad, în Câmpia de Vest, aproape de limita estică a acestei câmpii, la distanță considerabilă de râul Mureș, în nordul acestui râu, în *Crișana*, aproape de râul Crișul Alb, pe partea stângă a acestui râu, fără ca râul să treacă pe teritoriul comunei. Zona în care este amplasată comuna este de contact între *Crișana* și *Țara Zărandului*, acest fapt fiind ușor de remarcat etnografic, folcloric, lingvistic.

Comuna este alcătuită din trei sate: *Seleuș* (reședință comunală), *Iermata* și *Moroda*. Satul Seleuș se află amplasat pe malul stâng al micului râu Cigher, afluent de stânga al Crișului Alb. De asemenea, comuna este străbătută de Canalul Morilor, față de care cele trei sate sunt amplasate astfel: Iermata și Seleuș pe malul drept, Moroda pe malul stâng.

Comuna nu are stemă oficială aprobată de Guvernul României.

Comuna nu este conectată la calea ferată, cele mai apropiate stații de tren fiind gara Pâncota, la aproximativ 8 km, și gara Ineu, la aproximativ 12 km. Comuna are o gară mică pe linia ferată Arad-Brad, la circa 4 km distanță de satul Seleuș. Satul Seleuș este străbătut de două drumuri rutiere județene (gara funcționează și azi):

- DJ 792 Socodor (ieșire din DN 79A)-Cintei-Zărand-*Seleuș*-Ineu;

- DJ 709 Arad (ieșire din DN7)-Horia-Șiria-Galșa-Mâsca-Pâncota-*Seleuș*-Șicula-Gurba-Cermei-Șomoșcheș-Berechiu-limită Jud. Bihor.

Satele Iermata și Moroda sunt legate între ele și ambele cu satul Chier (Comuna Târnova), prin drumul comunal DC 23 ieșire din DJ 792-Iermata-Moroda-Chier-intrare în DJ 792D.

Legătura satelor Moroda și Iermata cu satul Seleuș se face prin drumul comunal DC 23 Moroda- Iermata-intrare în DJ 792-Seleuș. Nu există alte căi de comunicație între cele trei sate ale comunei, și nici cu alte localități.

Distanțe față de orașe: Pâncota - 7 km, Ineu - 13 km, Chișineu Criș - 26 km, Sebiș - 38 km, Arad - 43 km, Timișoara - 96 km, Gyula (Ungaria) - 56 km.

Istoric

Prima atestare documentară: *Seleuș* la 1113, *Iermata* la 1332, *Moroda* la 1508 - (*Maroth*, în domeniul *Abrahamffy*).

Urme de locuire și de civilizație s-au găsit pe teritoriul comunei în mai multe locuri. La punctul *Sub Deal (Tetani)*, s-a descoperit ceramică aparținând culturilor *Starcevo-Criș*, *Bucovăț și Tisa*. La *Seleuș*, în Câmpia Cigherului, în punctul numit *La Zugău*, pe prima terasă a râului Cigher, a fost identificată o așezare dacică datând din sec. I î.H.-I d.H. Punctul nu a fost cercetat arheologic în profunzime. Cu ocazia unor cercetări de suprafață, Florian Dudaș a salvat de aici material ceramic din perioada dacică preromană.

În 1866, la *Seliște*, la marginea de sud-est a satului *Moroda*, pe malul râului Cigher, s-au descoperit 10 denari republicani și de *Apollonia*, perioadele în care au fost emise acoperind peste două secole de istorie, iar la *Seleuș* s-au descoperit doi denari de argint emiși de împăratul *Antoninus Pius*.

În 1968, în același locul numit *Seliște*, pe un grind înălțat, a fost depistată și sondată o așezare dacică. Săpăturile au fost efectuate de arheologii *Dumitru Mălăiescu* și *Sever Dumitrașcu* în 1968 și de *Alexandru Berzovan* în 2015. Au fost cercetate 2 bordeie și 2 gropi menajere. Pe baza materialului arheologic descoperit - ceramică lucrată cu mâna și la roată, ceramică *terra sigillata*, greutatea pentru pescuit, prâsnele de fus, un fragment dintr-un pahar de sticlă, așezarea a fost datată în secolele II-IV d.Hr, atribuită dacilor liberi și încadrată cronologic în mai multe perioade: dacică (secolele I î.H.-I d.H.), secolele II-IV (antichitatea târzie), și Evul Mediu timpuriu - secolul al XIII-lea. Situl arheologic a fost identificat pe teren de *Dumitru Mălăiescu* în 1968, care a adunat fragmente ceramice, obiecte de piatră și de metal, achiziționând de la localnici și un tezaur monetar. Cea mai mare parte a materialului dacic salvat datează din secolele II-IV d.H.

În anii 1311-1387-1465 satul *Seleuș (Cigărel)*, apare ca fiind parte a domeniului stăpânit de groful *Losoncz*. În 1489, cu numele *Zewles*, era domeniu al marelui nobil *Doczy*, iar în 1498 la *Zewlws* au moșii *Banffy*, *Haraszthy* și *Losoncz*. În 1561 existau la *Zewlws* 17 sesii iobăgești pe domeniul *Losonczy*. După retragerea turcilor în 1595, *Seleuș* revine familiei *Szentandras*. În 1612 *Cigherel* este pomenit în stăpânirea lui *Magocsy*, iar în 1650 aparține *Cetății Ineu*. În 1732 arhiducele de *Modena* primește

Seleuș și Cighirel, alături de alte 122 de sate. Din 1760 moșiile din Seleuș și Cighirel intră în posesia Erariului (fiscul Imperiului Austriac). În 1822 Erariul vinde moșia de la Seleuș-Cigărel baronului Dietrich. Din 1855 proprietar este Lajos Schulkowscy, căsătorit cu fiica lui Dietrich.

Satul *Iermata* este pomenit în 1561, cu numele *Kisgyarmath*, ca având 4 sesii iobăgești aparținând domeniului Losonczy, iar în 1650 domeniului tezauriatului (fiscul statului). Ducele de Modena se înstăpânește din 1732. Din 1760 satul revine în proprietatea Erariului, care îl vinde în 1801 nobilului Aczel. De la Aczel moșia trece la Gheorghe Ignatie, apoi la Solymosy Tiberiu, până în 1913, când moșia este cumpărată de Lowy Marcusz.

Primul document cunoscut în care apare numele satului *Moroda*, în forma *Maroth*, datează din 1508; documentul îl menționează ca stăpân al moșiei Maroth pe Abrahamffy (1508-1564): „*Marothy olahfalu, domeniul Abrahamffy*”.

De la mijlocul veacului al XVI-lea (1564), satele actualei comune au fost sub administrație otomană, perioadă în care a fost construit podul peste Cigher. În anul 1699 s-a instalat administrația imperială habsburgică, satele intrând în proprietatea fiscului (Erariul). Ducele de Modena devine proprietar în 1732 cumpărând satele de la fisc, și le stăpânește până în 1760, când moșia revine în posesia Erariului, care o vinde baronului Aczel în 1801. Din 1810 este proprietar Andrei Dera, iar la 1840 este cumpărată de baronul Simeon Gheorghe de Sina (Simon Georg Freiherr Sina von Hodos und Kisdia), dintr-o familie de aromâni din Moscopole strămutată la Viena, unul dintre cei mai bogați oameni din Imperiul Habsburgic. În imperiu, familia de Sina era întrecută ca dimensiune a averii doar de familia Rothschild. Simeon Gheorghe de Sina a avut un fiu și patru fiice, dar fiul i-a murit. La moartea lui Simeon Gheorghe de Sina, fiica sa Elena a moștenit toate moșiile din Banat, Transilvania, Bucovina, Moldova și Muntenia, deci și moșia Moroda. Elena a fost căsătorită cu diplomatul Grigore Ipsilanti, urmaș al domnitorilor din Moldova și Țara Românească Constantin Ipsilanti și Alexandru Ipsilanti (cei din familia Ipsilanti se considerau descendenți în linie directă din Constantin Brâncoveanu).

La Seleuș are loc în mai 1527 bătălia dintre țăranii răsculați conduși de Ivan cel Negru și nobilii adunați în grabă de Petru Pereny. Un loțiitor al lui Ivan cel Negru, cu numele Radici, învinge armata nobiliară. În 1566 Seleuș, Moroda, Iermata și Cigărel intră sub ocupație otomană, în Nahia

Zărand. Transilvănenii reocupă Seleuș în 1595. În 1658 satele trec iarăși sub ocupație otomană, iar în 1693 intră sub ocupație austriacă. Documente din 1741 indică prezența grănicerilor la Seleuș și Cighirel. În noiembrie 1784 răsculații lui Horea trec prin Seleuș în drumul lor spre Cetatea Șiria. Pe 30 iulie 1848 țăranii din Seleuș ocupă izlazul pe care moșierul îl răpise în anul 1824.

Pe 13 august 1849, între Canalul Morilor și Seleuș, armata revoluționară maghiară a depus armele, conform actului de capitulare semnat în cursul acelei nopți în castelul Bohuș de la Șiria.

În secolele XVIII-XIX se pun bazele actualelor canale și diguri, ca urmare a revărsărilor Cigherului. Aceste lucrări creează complexa rețea de canale legate de Canalul Morilor ce avea chiar această destinație, de antrenare a morilor situate pe cursul său.

În vara anului 1903, 120 de muncitori secerători din Seleuș, lucrători pe moșia grofului, participă la o grevă.

În 24 ianuarie 1905 are loc o întâlnire electorală în cele trei sate (Seleuș, Moroda, Iermata) cu candidatul PNR la parlamentul de la Budapesta, dr. Ioan Suci, iar în 24 mai 1910 are loc o întâlnire electorală cu preotul Vasile Lucaci, candidat pentru parlamentul de la Budapesta.

Pe 20-21 aprilie 1919 (duminică și luni, prima și a doua zi de Paști în acel an), armata română eliberează cele trei sate ale comunei.

În urma reformei agrare din 1921 au fost propuși spre împrăștiere 530 de locuitori din Seleuș, 428 din Moroda și 224 din Iermata.

Armata maghiară ocupă satele actualei comune pe 14 septembrie 1944 (ofensivă oprită în eroica Bătălie de la Păuliș), dar sunt eliberate pe 20 septembrie.

Monumente istorice

- *podul turcesc* construit în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, astăzi doar o ruină, aproape imposibil a mai fi salvat;
- biserica ortodoxă din centrul localității Seleuș, ridicată din lemn în anul 1726, reconstruită din cărămidă în anul 1870;
- școala veche, construită în anul 1901;
- monumentul martirilor din Primul Război Mondial;
- obeliscul martirilor căzuți pe frontul de vest din Al Doilea Război Mondial.

Demografie

Seleuș: 1561 - 17 porți iobăgești; 1715 - 19 familii; 1720 - 18; 1742 - 37; 1746 - 81; 1771 - 115; 1828 - 127; 1851 - 1.692 de locuitori; 1857 - 2.358; 1869 - 462 de familii și 382 case (populație totală de 2.358 de locuitori, din care 1.223 de bărbați și 1.135 de femei; 2.228 de locuitori erau ortodocși, 78 catolici, 18 israeliți, 26 reformați, 8 evanghelici); 1880 - 2.128 de locuitori; 1890 - 2.368; 1900 - 2.267; 1910 - 2.577; 1922 - 2.526; 1930 - 2.496 de locuitori și 591 de gospodării (2.428 de români, 34 de maghiari, 9 germani, 8 țigani; confesional: 2.225 de ortodocși, 34 de romano-catolici, 224 de bapțiști, 3 mozaici ș.a.m.d.); 1941 - 2.378 de locuitori și 641 de case; 2002 - 1.987 de locuitori.

Cigărel: 1561 - 7 porți iobăgești; 1715 - 11 familii; 1720 - 10; 1746 - 56; 1771 - 100; 1828 – satul a fost contopit cu satul Seleuș.

Iermata: 1561 - 4 sesii iobăgești; 1771-1786 - 40 de familii; 1800 - 60; 1828 - 82; 1851 – 931 de locuitori; 1857 - 557; 1869 - 106 familii și 91 de case (populație totală: 594 de locuitori, din care 321 de bărbați și 273 de femei; confesional: 590 de ortodocși, 3 israeliți, 1 cu religie nedecarată); 1880 - 667 de locuitori; 1890 - 732; 1900 - 763; 1910 - 822; 1922 - 791; 1930 - 825 de locuitori în 204 gospodării; 2002 - 462 de locuitori.

Moroda: 1715 - 5 familii; 1720 - 10; 1742 - 24; 1746 - 31; 1786 - 81; 1828 - 148; 1857 - 1.201 locuitori; 1869 - 250 de familii și 244 case (populație totală: 1.261 de locuitori, din care 640 de bărbați și 621 de femei; confesional: 1.231 de ortodocși, 5 israeliți, 1 reformat); 1880 - 1.329 de locuitori; 1890 - 1.532; 1900 - 1.600; 1910 - 1.562; 1922 - 1.613; 1930 - 1.519 locuitori și 396 de gospodării; 1941 - 1.436 de locuitori și 639 de case; 2002 - 740 de locuitori.

Luate împreună, cele trei sate care vor forma comuna începând cu 1968 au avut 4.840 de locuitori în 1930, din care 4.743 de români, 55 de maghiari, 11 germani, 12 țigani, 5 evrei și alții. La recensământul din 1956 s-au numărat 4.647 de locuitori, iar la cel din 1966 4.155 de locuitori.

Comuna Seleuș: 1977 - 3.788 de locuitori; 1992 - 3.328 (3.308 români, 11 maghiari, 2 germani, 7 țigani); 2002 - 3.189; 2011 - 3.003 (885 de gospodării în 1.083 de locuințe).

Structura populației (în 2011)

- *etnică*: 2.979 români, 15 țigani, 5 maghiari, 4 alte etnii.

- *confesională*: 68,66% ortodocși, 18,63% penticostali, 10,25% bap-tiști, 0,89% alte religii, 1,57% cu religie necunoscută sau nedeclarată.

Biserica

Seleuș-Cigărel

La Cigărel exista în 1726 o veche biserică din lemn, cu hramul Sfinții Arhangheli. La 30 iunie 1768 se primește aprobare pentru construirea unei noi biserici. În anul 1745 a fost sfințită biserica din lemn din Seleuș, lipită și nevărută, cu hramul Adormirea Maicii Domnului. Ctitorul bisericii a fost preotul Simion Horga, tatăl scriitorului iluminist Nicolae Horga Popovici. La 1 iulie 1770 s-a clădit o altă biserică, lângă prima. În biserică a slujit și Isaia Goldiș, tatăl lui Vasile Goldiș, și Ioan Șeredan, tatăl lui Valeriu Șeredan. Actuala biserică din piatră a fost sfințită în 1870, pictată în 1886 de Dușan Alexici din Arad și repictată în 1976-1978 de Vasile Nițulescu din Brașov. Cărți vechi de valoare în patrimoniul bisericii: *Carte românească de învățătură*, Iași, 1643; *Îndreptarea legii*, Târgoviște, 1652; *Ceaslov*, Târgoviște, 1715; *Evanghelie*, București, 1760.

Biserica baptistă

În 1900 ia ființă în Seleuș comunitatea baptistă, care clădește o biserică de piatră în 1910, cu arhitectură după modelul sinagogilor, cu balcon, una dintre cele mai mari din județ la acea vreme (clădirea dăinuie și astăzi). Aderenții la acest curent religios proveneau mai ales din rândul unor familii în ascensiune materială, oameni cu știință de carte, grupați în jurul unor lideri charismatici, care știau să propage și să întrețină fervoarea religioasă. În perioada interbelică biserica din Seleuș făcea parte din *Cercul Șiria al Uniunii Baptiste*, din care făceau parte și bisericile din Iermata și Moroda. La Seleuș a lucrat mulți ani ca păstor Teodor Moțocan, iar din 1928 biserica l-a adus în aceeași calitate pe Gheorghe Olteanu, care a păstorit-o până la închiderea ei, în 1942. În 1933 biserica s-a constituit în comunitate organizată, cu statut, avându-l ca președinte pe Gheorghe Bălica, devenit membru și în Comitetul Uniunii.

Păstori ai bisericii după Al Doilea Război Mondial: Gheorghe Olteanu, Vasile Jula (înainte de Revoluția din Decembrie 1989), Popovici Ioan

(din 1990 până în 2004, an în care a decedat), Emanuel Moisa (originar din Sibiu), fiul unui predicator, pastor la Seleuș din anul 2000, fiind în implicat în slujirea bisericii și astăzi.

Biserica baptistă are circa 190 de membri, iar în serviciile bisericii cântă fanfara dirijată de Nicu Neamț, grupul de închinare coordonat de John Branc și orchestra. Actualmente biserica baptistă este păstorită de Emanuel Moisa (din 2000), vicepreședinte al Comunității baptiste Valea Crișului Alb între anii 2011-2019 și membru în conducerea organizației evanghelice mondiale *BIG Impact*. Din aprilie 2017 a fost ales ca pastor asistent Adrian Bolcu.

La mijlocul deceniului al treilea al secolului trecut ia ființă și adunarea pentecostală, care a funcționat în ilegalitate, cultul neavând recunoașterea statului. După intrarea în legalitate s-a construit un lăcaș de cult (în 1955). Actuala clădire a bisericii pentecostale a fost construită în anii 1999-2000.

Moroda

Biserica ortodoxă

În 1739 s-a sfințit în Moroda biserica ortodoxă din lemn, cu hramul Sfinții Arhangheli. În 1761, după mutarea satului pe actuala vatră, a fost construită altă biserică, cu același hram. Biserica fost demolată în 1913, când a fost construită actuala biserică, sfințită de Episcopul Ioan I. Papp.

Biserica baptistă (Emanuel Jurcoi)

În anul 1907 s-a înființat în Moroda biserica baptistă, la serviciile căreia cântă orchestra și un cor mixt dirijat de Gheorghe Motorca. Biserica baptistă Moroda, cu peste 150 de membri, este păstorită în ultimii ani de Valeriu Slăvoacă și Emanuel Jurcoi (2016-2019).

Conform monografiei satului scrisă de Ioan Motorca, începuturile baptismului în localitate ar data după Primul Război Mondial. Cel mai probabil această constatare este izvorâtă din arhiva Bisericii Ortodoxe, care a întocmit un registru de treceri la bapțiști în anul 1921. Totuși, în 2 martie 1986, într-o cerere a Bisericii Baptiste din Moroda către comunitatea din Arad se menționa anul 1910 pentru începutul bisericii în Moroda. Pe de altă parte, conform registrelor din arhiva bisericii baptiste, primul botez oficial în Moroda a avut loc în 15 iunie 1907. Singurul candidat cunoscut a

fost Iovu Mihuț, iar botezătorul a fost pastorul George Vărșândan. O informație deosebită este în legătură cu Nicolae Mihuț, un morodan născut în 1888 și botezat în anul 1902, la Otlaca, de Gheorghe Vărșândan. Nicolae Mihuț a fost nepotul de frate al lui Iovu Mihuț. Sunt numeroase cazurile în care unii români arădeni au fost convertiți în America și au revenit în satul natal unde au predicat noua credință, asemenea lui Dumitru Sighete din Iermata, Sima Popovici din Firiteaz, Dumitru Moț din Agrișu Mic, Florian Vicar și Vasile Vicar din Bârzești și Petru Irimie, Toader Pinteș și Ion Cătuna din Mărăuș. Un astfel de caz a fost și cel al lui Sima Mihuț, care a plecat în America pentru a câștiga bani și apoi s-a întors în țară. Scopul emigranților era să agonisească 1.000 de dolari plus banii de drum și apoi să se întoarcă acasă. Pentru a ajunge în America aveau nevoie de aproximativ 500 de coroane. Mulți români au găsit acolo nu doar mia de dolari, ci și comoara evangheliei. Astfel, Sima Mihuț a fost botezat la Detroit în anul 1910, de pastorul pecican Rista Igrășan. Un caz asemănător a fost Pavel Cociuba, născut în 1899 și botezat la Detroit în 1915.

Sima Mihuț a și devenit unul din primii păstori ai bisericii din Moroda, iar Pavel Cociuba a fost ordonat la rândul său ca păstor. Păstorii care s-au ocupat de actele de cult și au supravegheat spiritual biserica baptistă din Moroda au fost Gheorghe Vărșândan, Ioan Țirban, Pavel Purdei, Ioan Farcaș, Dumitru Vancu, Gheorghe Olaru, Pavel Cociuba, Gheorghe Olteanu, Gheorghe Mihoi, Gheorghe Achimaș, Gheorghe Cociș, Mihai Chiu, Radu Țeț, Vasile Jula, Gheorghe Barna, Ioan Popovici, Dumitru Harap, Sima Handra, Valeriu Slăvoacă, Livius Ban, Cornel Unc, Gavrilă Medrea, Emanuel Jurcoi.

Într-o copie după avizul favorabil pentru construirea bisericii eliberat de notariatul cercului Moroda se specifică faptul că biserica a cerut avizul pentru construcție în 10 iunie 1938, iar prin actul nr. 2353 din 23 iunie 1938 au primit răspunsul favorabil. Într-un proces verbal de inventar din anii '50 și într-o declarație pentru stabilirea impozitului asupra clădirilor și terenurilor din orașe pe anul 1959, clădirea bisericii baptiste din Moroda, Raionul Ineu, Regiunea Oradea, ridicată în anul 1939, este descrisă ca fiind din lemn. Dimensiunile clădirii erau de 10 m lungime și 7 m lățime, iar suprafața clădită fiind de 70 m². Clădirea de astăzi a bisericii a fost inaugurată în anul 1997.

În anul 1947 s-a cumpărat un harmoniu pentru acompanierea cântărilor în comun și pentru înființarea corului. Ioan Chișmorie a echipat

câțiva tineri din Moroda cu ocazia cursurilor organizate la Covăsânț în anul 1946. Între aceștia s-a remarcat Nicu Mihuț. Totuși, corul bisericii a fost sub supravegherea lui Gheorghe Butaru, din Chier. În anii 1970 s-a înființat și orchestra de mandoline, formată din copii bisericii și dirijată de Pascu Gândilă din Utvin, Timiș. După o întrerupere de mai mulți ani orchestra a fost reînființată în anii 1995, dezvoltată de Gheorghe Motorca, acesta și sponsorizând diferiți dirijori care să se ocupe de formație. În anul 2001 formația a fost transformată în orchestră de viori, dirijori fiind Cornelia Neamț și Petru Frunzău. Celor doi le-a urmat echipa de profesori condusă de Kászoni László. Din anul 2010 acesta a lucrat cu diverși profesori, precum Kászoni Iona, Pataki Carol și Tiberiu Mișcovici, pentru a instrui orchestra de viori. Trebuie notat că toți cei patru mai înainte amintiți erau muzicieni de profesie, absolvenți de conservator, fiind angajați ai Filarmonicii de Stat Arad, soții Kászoni și Tiberiu Mișcovici în orchestră, Pataki Carol în cor.

O altă realizare a bisericii baptiste din Moroda a fost forarea în anul 1998 a fântânii arteziene din fața clădirii.

Una din figurile cele mai importante ale bisericii din Moroda a fost dr. Gheorghe Mihuț, care s-a implicat în viața satului și a bisericii într-un mod semnificativ. Biserica se implică social și spiritual și în Kenya, într-un cartier din Nairobi. Această implicare a fost începută și este mijlocită de Emanuela Mihuț, membră a unei organizații de misiune din Timișoara numită *Tumaini*.

Biserica pentecostală din Moroda s-a înființat între anii 1933-1935.

Iermata

În secolul al XVIII-lea, pe vatra veche a satului a existat o biserică ortodoxă din lemn, cu hramul Înălțarea Domnului, care a fost mutată în anul 1773 pe locul de astăzi. Biserica veche a fost demolată în 1927 și înlocuită cu cea actuală, cu hramul celei vechi. Cărți de valoare aflate în patrimoniul bisericii: *Evangelie*, București, 1760, *Cazanie*, București, 1768.

În anul 1907 se înființează parohia greco-catolică, în anul 1909 se întemeiază biserica baptistă, iar în anul 1935 ia ființă biserica pentecostală,

având peste 300 de membri în prezent, cu o fanfară valoroasă, care participă la festivaluri creștine evanghelice.

Biserica baptistă din Iermata este păstorită actualmente de Daniel Stoica.

Școala

Prima atestare documentară a unei școli în Seleuș datează din 1771, când se fixează drepturile pentru învățător. La școala din Seleuș veneau copiii din Cighirel și Iermata. În 1811 efectivul școlii era de 33 de elevi. În 1864 erau 83 de elevi, dar localul era impropriu. În veacul al XIX-lea școala din Seleuș funcționa într-o clădire din piatră, acoperită cu șindrilă. Sala de clasă avea o suprafață de 45 m², fiind dotată cu material didactic suficient. În 1877 la Seleuș preda învățătorul Dimitrie Mărcuț, plătit cu un salariu de 120 de florini, produse agricole și dreptul de a cultiva 16 iugăre de pământ. În 1901 se construiește un nou local de școală, care dăinuie până astăzi. În anul 1948 la Seleuș se înființează ciclul gimnazial. Școala actuală a fost construită în 1969.

În *Cighirel* școala s-a înființat în anul 1791.

Conscripția școlară de la Carloviț atestă școala din Moroda în 1791, ca aparținând de circumscripția școlară Pâncota. În 1822 cursurile erau urmate de 18 elevi, școala funcționând într-o casă închiriată. În 1864 frecventau școala 12 elevi. În secolul al XIX-lea școala din Moroda funcționa într-o clădire de pământ, acoperită cu paie. În 1877 era învățător Nicolae Cociuba, care avea un salariu de 100 florini și bunuri în natură. În anul 1936 s-a construit un nou local de școală. Școala actuală s-a construit după 1960.

În *Iermata*, în veacul al XIX-lea, școala funcționa într-o clădire foarte veche, avea o sală de doar 18 m² și dispunea de un fond școlar de 100 de florini. În 1877 învățătorul Aron Ercu era salarizat cu 100 florini și diferite bunuri în natură. În 1864 frecventau școala 11 elevi.

Personalități

Nicolae Horga Popovici (1748-1811) - preot; a scris prima carte în limba română din partea de vest a țării, tipărită în 1807 (*Oglinda arătată*

omului înțelept); în 1788 și 1789 era cancelist la Direcția Școlilor Naționale Românești din Oradea; s-a întors în Seleuș, probabil ca dascăl, pentru că în 1793 a urmat cursurile metodice la Oradea; în 1794 a fost ales jurat notar în administrația comitatului, pentru scurt timp, deoarece neintrând în posesia actelor justificative ale nobilității, a fost nevoit să-și dea demisia în 1796; din 1796 până la sfârșitul vieții, în 1811, a servit ca preot ortodox în Seleuș.

Nicolae Peretseny Laszlo (1771-1827) - notar în Seleuș; a scris prima carte de istorie a Aradului, *Orodias*, în 1804.

Ioan Vidu (n. 1863, Mânerău - n. 1931, Lujoj) - compozitor de muzică corală; a fost învățător la școala din Seleuș între anii 1881-1884 și a înființat fanfara școlii.

Valeriu Șeredan (1886-1976) - comandantul gărzilor românești de la Pola (1918).

Pop Zaslo Simion (n. 5/17 dec 1882), dr. în drept, avocat.

Iustin Șeredan (1899-1985) - ofițer, comandantul gărzii românești din Seleuș (1918).

Dimitrie Nica (1865-1947) - delegat la Marea Adunare de la Alba Iulie din 1 Decembrie 1918, membru în Marele Sfat al Transilvaniei.

Ioan Manițiu - preot, președintele Consiliului Național Român din Seleuș în 1918.

Toma Hanciuța (n. 1935) - medic primar, doctor în științe medicale, specialitatea chirurgie.

Teodor Șandru - învățător contractualist în Iugoslavia din 1936, promotor al culturii românești în Serbia.

Ioan Horvat (n. 1950) - doctor în medicină, profesor universitar, reputat specialist în boli pulmonare, chirurg la Spitalul Militar din București.

Economie și societate

Cel mai vechi sigiliu sătesc, păstrat la Arhivele Statului din Arad, datând din 1639, arată că principalele ocupații ale vechilor locuitori ai satelor care compun actuala Comună Seleuș au fost creșterea vitelor și cultivarea cerealelor.

Între 1730-1740 s-a pietruit pentru prima dată drumul spre Zărand.

În 1743 este menționată o moară pe râul Cigher.

Satele comunei au fost sistematizate la începutul secolului al XIX-lea. În 1828 satul Cigărel era deja contopit cu satul Seleuș. Între 1833 și 1840 s-a construit Canalul Morilor, tot atunci construindu-se și moara pe apă din Seleuș, clădire care mai există și astăzi, dar este ruinată. Din anul 1877 Seleuș are haltă la calea ferată Arad-Ineu.

Electrificarea comunei s-a început în 1949. În 1961 este încheiată electrificarea în Moroda și se aprinde primul bec electric. Gospodăria Agricolă Colectivă Unirea din Seleuș s-a înființat pe 25 iunie 1961, cea din Moroda înființându-se pe 31 ianuarie 1962. Ulterior, ambele au fost transformate în Cooperative Agricole de Producție (CAP), și ambele au fost desființate în 1991.

Dispensarul comunal Seleuș s-a construit în 1964.

Între 1973-1974 s-au executat lucrări de hidroameliorații și îndiguiri la Cigher și pe hotar. Tot în acei ani s-a asfaltat șoseaua Arad-Vârfurile.

În 1979 s-a dat în folosință complexul comercial din centrul comunei.

Podul nou, din beton, de lângă podul turcesc, s-a construit în 1984.

Străzile din Seleuș au fost asfaltate între anii 2010-2016.

Etnografie

Seleuș, Moroda și Iermata sunt cuprinse în zona etnografică Țara Zărandului, Moroda și Iermata aparținând subzonei Ineu, iar Seleuș fiind poziționat la interferența subzonelor Ineu, Podgoria Aradului și Chișineu Criș.

Caracteristic pentru satul Moroda și satele din jur, deci și pentru Iermata și Seleuș, este *cojocul morodan*, pe spatele căruia se cosea motivul *Pomul Vieții*. Cămașa era ornamentată la umeriță, pe piept și în partea de jos.

La Moroda erau practicate *jocurile feciorești*. În sat se practica obiceiul *cătănașilor* (recruților). De Sfântul Ion se mergea cu *Ciuralexa*. Satul Moroda avea și un joc popular specific: *Ardeleana din Moroda*.

Obiective turistice și de agrement

Pe teritoriul comunei se poate pescui în Canalul Morilor, în Cigher și în amenajările piscicole dintre Seleuș și Moroda.

Un posibil obiectiv turistic a fost podul turcesc de la Seleuș, construit de turci la mijlocul veacului al XVII-lea, dar, din păcate, a fost neglijat și lăsat pradă distrugerii.

Bibliografie

- Arhivele Naționale, Direcția Județeană Arad, *Îndrumător arhivistic*, vol II, Arad.
- Berzovan, Alexandru, *Bazinul Mureșului Inferior și sud-vestul Munților Apuse-ni în perioada clasică a Daciei preromane (sec. II î.H. - sec. I. d.H.)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2017.
- Colta, Elena Rodica, *Portul popular din județul Arad*, Editura Etnologică, București 2014.
- Domocoș, Vasile Bogdan, *Circulația monetară în spațiul dintre provinciile Dacia și Pannonia*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014.
- Dragoș, Aurel, *Istoricul Canalul morilor Palatinul Jozsefal Crișului Alb din Comitatul Arad*, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad 2011.
- Dudaș, Florian, *Nicolae Horga (1748-1811)*, în *Oglinda*, nr. 7, 2007, pp. 15-20.
- Horga, Nicolae, *Oglinda arătată omului înțelept*, ed. Gheorghe Mihuiț, în *Oglinda*, nr. 7, 2007, pp. 21-41.
- ****Meleaguri arădene - Ghid turistic*, Arad, 1972.
- Meszar, Marius Răzvan, *Reforma agrară din anul 1921*, Editura Gutenberg Univ-ers, 2014.
- Motorca, Ioan, *Cercetări și date monografice privitoare la comuna Seleuș cu satele aparținătoare: Seleuș, Cighirel, Moroda, Iermata*, Editura Gutenberg, Arad, 1997.
- Popeangă, Vasile, *Rețeaua școlară arădeană din anul 1877*, în Vasile Popeangă, *Studii din domeniul științelor educației*, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2007.
- Siteul Consiliului Județean Arad: <http://www.cjarad.ro/>.
- Terpea, Ioan, *Moroda și Iermata în viața mea*, Moroda, 2013.
- Tuleu, Ioan Valeriu, *Război pe Mureș și Crișul Alb*, Arad, Editura Mirador, 2015.
- Tuleu, Ioan Valeriu, *Seleuș, nouă secole de istorie*, Arad, Editura Mirador, 2018.